

az unitáriusok iránt viseltetnek. Egy calvinista pap istenért nem prédikálna egy unitárius pap templomában, s nem menne el a házához. E tekintetben majd tényekkel szolgálok. Itten pedig csodálkoznak azon, hogy nálunk a különböző felekezetek között nincs meg az a surlódás, a mi itten; s hogy lehet az, hogy mindenkinek tartoznia kell valamely vallásfelekezethez? A társadalmi élet annyira különbözik az európaiakétól, hogy nekünk bajos megérteni távolból az övéket s az amerikaiaknak még nehezebb felfogni az európai viszonyokat. Meggyőződésem szerint Amerika, ha vannak is egyes árnyoldalai, felülmulta Európát s bizonyára a világ mintahazája lesz. A népnevelés iránt éppen akkora a lelkesedés, buzgóság és áldozatkészség, mint a milyen a vallásos rajongás volt a középkorban. — Amerika mottoját valószínű kívánja: He who trains the people, rules the people. (Az a ki a népet neveli, uralkodik a népen.)

Kovács János.

Budapest, 1888. február 8.

Tisztelt szerkesztő ur!

Kedves barátom!

A „Ker. Magvető“ tért szokott nyitni a vidéki levelek számára. Ez nagyon jó szokás. Ez uton látjuk, hogy mi történik ez vagy amaz egyházközségünkben; mert minden levél egy-egy eseményről, mozgalomról beszél; mindenik egy-egy életjel. Budapestről írva, tán némelyek előtt különösnek tűnhetik fel, hogy ezt is a „vidék“ közé soroztam. A Magvetőt s az unitárius központot tekintve, a tény mégis ugy áll.

Több, mint egy év telt már le egyházi életünkől Budapesten. 1881. október 2-án volt a megnyitás. E tény ismeretes. A lapok mind megemlékeztek róla. Minden hóban volt 2, mond két prédikáció. Irigylük paptársaim e kényelmes papi helyzetet, jól tudom. De ne feledjék, hogy minden istentisztelet tartásáért 10 erős forintot kell fizetnünk, azaz a teremért, melyben tartjuk.

A kathedrán kívül voltak más funtiók is. Volt 7 keresztelés, 15 esketés, 2 temetés. Tudom, hogy sokan azonnal a stólára gondolnak. Ez ellen nincs is panaszom, de igenis lehetne az ellen, hogy nem mindeniket én végeztem. Az én ekklesiám ugyanis nagyobb, mint bármely püspökség; egész tulajdonképi Magyarország ide tartozik, de számra nézve mégis, fájdalom, nagyon kicsiny. Ezért történik, hogy a távoleső helyeken legtöbbszörre más pap fungál, s nekem marad a bejegyzés. Igy is jó. De én is végeztem néhány eljárást a vidéken, melyeket legszebb emlékeim közé sorozok. Tettem lelkesi látogatást hódmezővásárhelyi fiókegyházközségünkben, hol pünköszt másodnapján predikáltam is; voltam Szabadkán hiveimnél, eskettem Aradon és Nagy-Lélen, kereszteltem Skiczón (Barsban), voltam Tinnyén és Atkáron. (Hevesben). Én nem tudom leírni a benyomásokat, a szives fogadtatást, a lelkesülést, a melylyel találkoztam; nemcsak az unitárius hivek, de a katolikusok is, kik félve néztek az unitárius pap

elé, csak napok multán s csaknem csókok között bocsátottak el körükből, meghagyva, hogy ha arra járok, okvetetlen fölkeressem. Ily esetekben a vallás felőli beszélgetés, tárgyalás ki nem maradhatott, s világos, hogy mind unitáriusoknak találtak magokat szivben.

E missziószzerű látogatásokon kívül hitelveink ismertetésére, a mint tudva van, egyesek áldozatkészsége mellett megindult az „Unitárius Kis Könyvtár“ című füzetes vállalat. Már négy füzet jelent meg; az első füzet második kiadást is ért. Elismerésül legyen mondva, néhány erdélyi lelkész társam is már pártfogására sietett e vállalatnak, mely célját és olcsóságát (5 kr) tekintve, méltán és könnyen bejuthatna minden unitárius családhoz s onnan másokhoz is. Vajha ugy' lenne! Hogy e vállalatnak mekkora eredménye lesz, azt egyelőre nem tudjuk, de hogy el nem vész, s itt vagy amott nyomokat hagy, hogy ismerteti vallásos nézeteinket, melyek, kivált Magyarországon, ismeretlenek: azt tagadni nem lehet. Van tudomásom, hogy az eszme itt és ott már is terjed s barátokra talál, s ha csak ennyit értünk is el, már nyereségünk van.

Buzgóságban sem szükölködünk, szép áldozatok hoztak az egyházközség oltárára. Urvacsorai asztalterítők és kehelytakarók a fővároshoz méltó s bizonyára egyházunkban nincs párja. (A Magvetőben le volt írva.) Könyvtárunkat is irigyelheti bármelyik ekklesiánk. Ebből több mint 400 drbot nsgs. Bük László ur lelkes pártfogónk adományozott; mintegy 50 drbot angol aaitól s egyesektől kaptunk. Ezekhez fog járulni Szokoly Viktor író, tinnyi birtokos kedves hitrokonunknak és fájdalom, már néhai kedves nejének 2870 drb kötet- és füzetből álló könyv-hagyomány, melynek értékét ez idő szerint megbecsülni nem tudjuk, s a melyben gyönyörű és ritka arczkép-gyűjtemény, autograph iratok, történeti fontosságú eredeti levelek, értékes albumok, (melyből pl. csak egy drb. 100 firt értékű), stb. stb. vannak és válnak egyházközségünk tulajdonává a már közölt végrendelet szerint. — Föl kell említenem szép és diszes kiállítású „Arany-könyvünket“, melyet dr. Máté Sándor hitrokonunk ajándékozott. Értéke 25 firt. Szintén a főtiszt. püspökünk által a megnyitás alkalmával ajándékozott diszes egész bőrkötésű Anyakönyvet. Értéke 10—15 firt. Venio nunc ad maximum; csak lelki örömmel említhetem föl a legfontosabbat, azt t. i.: hogy Budapest főváros egyh. kebeli tanácsunk kérésére egyházközségünknek templom és papi lak építésre egy 600 négyszögölnyi, 36,000 forint értékű telket adományozott. Az adomány oly nagyszerű és lekötelező, melyért szavakban köszönetet kifejezni alig lehet; csak lélek és tett fejezheti ki s kell hogy kifejezze azt. A hely megvan, s ha sziv, akarat, buzgóság és hit is lesz, megmozdulnak a kövek és épülni fog az Istenháza önként. A telek szép helyt fekszik, az Alkotmány- és Koháry-utcák sarkán, a Dunától nem messze. Közelében fog épülni az országház, a keresk. akadémia stb. Az adomány nagyszerű, de a hálával járó kötelezettség is nagy. Öt év alatt építkeznünk kell. Kétszázezer forintra van szükségünk!! Minden lélek szedje össze áldozati filléreit; a ki már adott, adjon újra, s a ki még nem adott, kétszeresen

siessen! Oltárt akarunk emelni az Urnak; méltót a mi egyetlenegy Istenünkhez; méltót a magyarországi, angliai és amerikai unitarismushoz; méltót hazánk fővárosához! — De hogy olvasóimat a nagy feladattal szemben csüggedésbe ne ejtsem, megemlítem, hogy egyelőre csak imaházat és papilakot ohajtanánk, s erre elég lenne tán 50—60 ezer forint, minden lélekre egy forint. Jól tudom, hogy nagy szó; de ha jó és erős akarat van, kiteremti a napszámos is. Minden felekezett mozog, mindenik sorakozik oltárai körül; magunkról se panaszolok, de még jobban és lelkesebben is tömörülhetnénk! Tudom, hogy szegények vagyunk s ezer meg ezer szükségünk van; de hogy hazánk fővárosában szilárd alapot nyerni mennyire fontos, azt alig szükség bizonyítani. A hozott és hozandó áldozatot visszatéríti majd fővárosi ekklesiánk egy vagy más uton: lesz alkalma és módja is reá.

Fretwell János angol hitrokonunk és barátunk, ki egyházunkért 10 év alatt oly sokat fáradozott és oly szép segílyt gyűjtött, a múlt év végén pár hetet körünkben töltött; jelen volt istentiszteletünkön karácsony első napján és ő év estéjén. Örömmel látta haladásunkat és igyekezetünket; ígérte, hogy budapesti ekklesiánk érdekében mindent megteend. Januárban a „brit és külföldi unitárius társulat“ közgyűlésén, Londonban, egy terjedelmes tudósítást közölt felőlünk; elmondotta haladásunkat s kilátásainkat; fölemlítette a főváros adományát, s hogy egyelőre 50—60 ezer forintra lenne szükségünk. 1873. jun. 15-én az angol, amerikai és magyar unitáriusok közül többen Budapesten unitárius istentiszteletet tartottak s templomépítés felől tanácskoztak, csak tőlünk függ, hogy ama napnak tizedik évfordulóján letéssék alapköve ama templomnak, melyből a szeretet és igazság vallása Kárpátoktól Adriáig hirdettetni fog. Ez a mi tevékeny és lelkes angol barátunknak nyilatkozata és ohajtása. Elnézzük-e, hogy ne úgy történjék? Nem! 1883. június 15-én a budapesti unitárius imaház és papilak alapkövének le kell tétetnie! Csak egy kis lelki zendülés kell, mely köveket mozgat. Isten velünk lesz.

Tehát a viszontlásig június 15-én az alapkö letételekor.)*

Derzsi Károly.

Dombó, 1883. február 21.

T. Szerkesztőség!

A kisküküllőmegyei tanítóegyesület január hó 17-ik napján tartott központi választmányi ülésen elhatározta, hogy dombói unitárius tanító: Kisgyörgy József urnak közerkölcsiségi és culturali te-

*) Aranykönyv rovatunk a Budapesten építendő templomra 10,583 forint mutat föl. Szép jele ez hiveink áldozatkészségének, de mennyi kívántatik még a cél elérésére! Felhívjuk azért a magunk részéről is e helyen a figyelmet. Vajha mindazok, kik nem adakoztak és a kik áldoztak is, sietnének kegyes adományaikkal a nemes célra közrejárulni, mire éppen ösztönzőül szolgálhat a főváros nagyszerű ajándéka, melyet hasznosítani most már kötelesség. Szerk.